

BIJDRAGEN
TOT DE
TAAL- LAND- EN VOLKENKUNDE
VAN
NEDERLANDSCH-INDIË.

BIJDRAGEN

TOT DE

TAAL- LAND- EN VOLKENKUNDE

VAN

NEDERLANDSCH INDIË

UITGEGEVEN DOOR HET

Koninklijk Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde
van Nederlandsch-Indië.

VIJFDE VOLGREEKS. — ACHTSTE DEEL.

(DEEL XLII DER GEHEELE REEKS.)

'S GRAVENHAGE,
MARTINUS NIJHOFF.

1893.

NEDERLANDSCH-ROTTINEESCHE SAMENSPRAKEN

UITGEGEVEN DOOR

H. KERN.

Van de samenspraken, die onder de Sawuneesche bijdragen in D. XLI, p. 190—196 van dit tijdschrift zijn opgenomen, bestaat ook eene Rottineesche bewerking, welke hierachter wordt medegedeeld. Wie die vertaling vervaardigd heeft, is onbekend, maar zonder twijfel was het een inlandsch onderwijzer, die het Hollandsch goed machtig was. Trouwens uit onderscheiden brieven die ondergeteekende van Rottineesche onderwijzers af en toe ontvangen heeft, blijkt dat menigeen onder hen niet alleen onberispelijk, maar zelfs sierlijk Nederlandsch weet te schrijven.

Van dezelfde hand als de Nederlandsch-Rottineesche samenspraken is de Nederlandsch-Rottineesche woordenlijst, die hier mede den lezer wordt aangeboden.

Het dialect waarvan zich de schrijver in beide stukken bedient, is met geringe verschillen ¹ hetzelfde als dat hetwelk ten grondslag heeft gestrekt aan de door Niemann uitgegeven spraakkunst van Fanggidaej in deze Bijdragen XLI, p. 554 vgg., en aan de woordenlijst van Pello ² in Bijdr. XXXIX, 1 vgg., alsook in de spraakkunstige schets van Mauafe in Bijdr. XXXVIII, p. 636 vgg. Naar hetgeen Niemann l.c. mededeelt, vertegenwoordigt het dialect door Fanggidaej gebezigd den tongval van Termanu; vergelijkt men wat Mauafe over de dialectische verschillen op Rotti zegt, dan komt men tot de slotsom dat men in Termanu, Keka en Talae nagenoeg hetzelfde en in Baä en Lôle een slechts weinig afwijkend dialect spreekt. Aangaande de overige tongvallen zijn wij te gebrekkig ingelicht dan dat wij nu reeds zouden kunnen beproeven, den graad van

¹ Bijv. *kampa*, buffel, bij Fanggidaej en Pello *kapa*; *ai*, wij, elders *ami*; *ei*, gijlieden, elders *emi*.

² Zóó is de ware naam van den Rottineeschen onderwijzer.

verwantschap waarin ze onderling tot elkaar staan, eenigermate te bepalen. Voorloopig zou men de Rottineesche tongvallen in twee groepen kunnen verdeelen: dezulke die de klanken *r* en *l* bezitten, en de andere die alleen de *l* hebben. Tot de eerste groep behooren, volgens de gegevens bij Manafe, de tongvallen van Upao, Ringgou, Landu, Ti, Unale en Dela; tot de tweede de overige. Ten opzichte van 't behoud der *k* aan 't begin van een woord of tusschen twee klinkers, bijv. in *kò*, 2 ps. enk., *kěmi*, 2 ps. mv.; *ikaq*, visch, staat de taal van de gewesten Upao, Ringgou, Landu, Bilba, Diu, Lelenuk, Bokai op een ander standpunt dan de rest, doch met uitzondering van de drie eerstgenoemde hebben deze tevens eene jongere *l* voor *r*, bijv. in *lala*, paard, Jav. *djaran*. Vooralsnog schijnt het al- of niet voorkomen der *r* het beste shibboleth ter onderscheiding der groepen te wezen. De algemeene type der taal is op geheel Rotti dezelfde, zoodat de bewoners van verschillende deelen des eilands malkander zonder moeite verstaan, gelijk Manafe uitdrukkelijk verzekert.

In zake van spelling wijkt de onbekende, aan wien wij de N. R. samenspraken en woordenlijst te danken hebben in kleinigheden af van de door Manafe, Pello en Fanggidaej gevolgde. De aanwijzing der uitspraak geschiedt bij hem op de volgende wijze:

- o [kort] als in *däg*, *lëg*, *līg*, *köp*, *müg*.
- [lang] als in *dāgen*, *lēven*, *Kō*, *pēren*, *mūr*.
- o [stom] als in *tempēren*.

Deze opgave lijdt, zooals ieder terstond opmerken moet, aan licht verklaarbare, en daardoor gemakkelijk te verbeteren gebreken. Vergelijkt men wat Fanggidaej over de uitspraak mededeelt en wat Niemann l.c. daarbij aantekent, dan kan men de bedoeling van den schrijver wel nagaan en zich eene ten naastenbij juiste voorstelling der uitspraak maken. Met zijne lange *a* bedoelt hij eenen klank overeenkomende met onze *a* in open lettergrepen, en men zal als regel kunnen stellen dat in 't Rottineesch elke *a* in eene opene, geaccentueerde lettergreep klinkt als de onze in het overeenkomstige geval. Daarentegen klinkt de *a* in elke niet geaccentueerde lettergreep kort; nu eens wordt dit door Manafe en onzen schrijver aangeduid door de schrijfwijze *ah*, dan weêr laten zij de *h* weg. Het teeken *o* kan, ondanks de opgave, geen stomme letter aanduiden, want van een stomme *a*, *o*, *u* kan geen sprake zijn, en toch vinden wij in 't handschrift van den anonymus telkens die klinkers zoo van dat kapje voorzien. Zelfs boven eene *e* beteekent het kapje

niets anders dan wat Fanggidaej, Pello en Manafe met het korthheids-teeken te kennen geven, namelijk eene zeer korte *é fermé*. Overal nu, waar ik in het handschrift het omgekeerde kapje vond, heb ik het vervangen door het teeken van de Pëpët, hoewel dit in 't Rottineesch, het zij hier nogmaals gezegd, *niet* de waarde van onze zgn. stomme *e* en de Jav. *ɛ* heeft. Etymologisch zal men in gevallen waar 't Javaansch een Pëpëtklank heeft, in 't Rottineesch nu eens eenvoudig *e*, dan weër hierachter, gelijk bij Fanggidaej en Manafe, *ɛ* ontmoeten. In 't eerste geval rust de klemtoon op den klinker, in het tweede niet; dus *telu*, drie, met klemtoon op de *e*, uitgesproken als de Fransche *é fermé*, ofschoon men in 't Javaansch zegt *təlu*. Zoo ook *beli* = O.-Jav. *wəli*, Mal. *bəli*; maar *hədis*, ziekte, etymologisch = Jav. *pədes*, Dajaksch *peres* ¹. Het korthheidsteeken hetzij boven eene *e* of een anderen klinker duidt aan, dat de klemtoon valt op de onmiddellijk volgende lettergreep, waarmede de korthheid of wel de verkorting van de vorige gepaard gaat.

Overal waar de anonymus het korthheidsteeken gebruikt, heb ik het vervangen door den *accent grave*, want het is uit alles duidelijk dat de man bedoeld heeft den klank der Fransche *e ouverte* uit te drukken. Het door hem gekozen voorbeeld *leg* is niet geheel juist, hij had moeten nemen *gebed*, doch hoe zou hij het onderscheid tusschen de twee soorten van *è*, bijv. in *gebed* en *bed* gekend hebben, daar hem zeker geen zijner Hollandsche onderwijzers daarop ooit opmerkzaam heeft gemaakt? In gesloten lettergrepen heb ik het teeken van de *gravis* weggelaten, daar volgens onze spelling de uitspraak van zelf gegeven is.

Hier en daar heb ik, misschien noodeloos, om de spelling van den schrijver niet geheel op zijde te zetten, diens sluitende *ah* weërgegeven met *a'*, nl. in *lupia'* ². In *bolih*, kunnen, heb ik de *h* behouden, omdat het woord eigenlijk in 't geheel geen Rottineesch, maar Maleisch is. Het woordje *ta*, niet, heb ik in navolging van het handschrift, nu eens *tā*, dan weër *ta* geschreven. Naar den aard van het Rottineesche klankstelsel heeft het woordje natuurlijk een gerekte *a*, wanneer het met klemtoon wordt uitgesproken, en een korte in het tegenovergestelde geval. Of en wanneer de outkenning

¹ Pello spelt *hədis*, e. vgl. Zijdclings wordt het hier beweerde dat de Rottineesche *ɛ* als eene *é fermé* luidt, bevestigd door 't feit dat het hedendaagsche Rötë ontstaan is uit ouder Rōti.

² Daarentegen is *siōh*, negen, van het hs. steeds vervangen door *sið*, waarin de *ð* aan onze scherpkorte *o* beantwoordt; vgl. Niemann, l. c. p. 555. Pello spelt *siā*, waarin de *ā* een gerekten *ò*-klank vertegenwoordigt, gelijk bijv. in 't Jav. *hanā*.

ooit in 't laatste geval verkeert, blijkt uit de stukken niet. Over 't algemeen is zooveel duidelijk dat het lengteteeken vaak geheel overbodig is en ook dat de samensteller niet altijd met zich zelve noch met de andere autoriteiten overeenstemt. Zoo schrijft hij *lāò*, *lāo*, reizen, terwijl Pello en Fanggidaej *lái* hebben. Wie van hen goed gehoord heeft, kan hier natuurlijk niet uitgemaakt worden. Het is volstrekt niet onmogelijk, dat de accentuatie in 't gebruik niet geheel vast is.

Ten opzichte van de woordenlijst valt op te merken, dat de samensteller er van de werkwoorden, die in de Nederlandsche kolom steeds in infinitiefvorm staan, op drieërlei wijze vertolkt. Nu eens geeft hij in 't Rottineesch den naakten stam, dan weêr den 3 ps. enk., gekenmerkt door 't voornaamwoordelijk voorvoegsel *na*, *n*¹; eindelijk den stam voorafgegaan door *ta*, *t*. Voorbeelden van de eerste categorie zijn: *lao*, reizen; *hai*, afzetten; *tao*, doen; van de tweede: *natudul*, aantoonen; *naselu* antwoorden; van de derde: *takamuti*, lasteren; *tamanako*, stelen; *tisa*, dooden. In de gedrukte lijst zijn de werkwoorden der tweede soort zóó opgegeven als in 't handschrift; alleen heb ik dan in de Nederlandsche kolom er aan toegevoegd de aanduiding: 3 ps. enk. Daarentegen heb ik de *ta*, *t* overal weggelaten en vervangen door een streep, omdat het voorgevoegde *ta*, *t* alleen licht tot verwarring aanleiding kan geven. Bepalen wij ons tot de zoeven aangevoerde voorbeelden: *kamuti*, niet *takamuti*, is de stam, en wel een secundaire stam, bestaande uit *muti* en het prefix *ka*, een korteren vorm van *maka*, en gelijkwaardig met het in zooveel verwante talen voorkomende *maka*, *aka*, resp. *paka*. Vandaar dat het nomen actoris luidt *manamakamuti*, lasteraar¹; zoo ook van den stam *isa*, 3 ps. enk. *nisa*, n. act. *manisa*, dooder. Het werkw. stelen luidt in 't Rottineesch *manako* en *nako*, 't eerste geheel identisch met het Dayaksche *manakau*, het tweede met een korter gelijkwaardig prefix, ons wel bekend uit het Makassaarsch, Bugineesch, Javaansch, enz. De 3 ps. enk. is *namanako*. Wat kan nu den anonus bewogen hebben de werkwoorden op drieërlei wijze te be-

¹) Ten onrechte houdt Fanggidaej (Bijdr. I. c. p. 566) *mana* voor een prefix. *Mana* vóór medeklinkers, doch *man* vóór klinkers, bestaat uit het verouderde vragend en relatief vnw. *ma* (vgl. Sumbasch), wie, en den 3 ps. enk. van 't werkwoord. Dus van *namakamuti*, (hij, zij) lastert, komt *ma-namakamuti*, wie lastert; van *nisa*, (hij, zij) doodt, stam *isa*: *ma-nisa*, wie doodt.

¹) Volgens de theorie van Fanggidaej is in *na*, enz. het prefix *a*-vervat. Dit is mogelijk, doch dan moet in *nisa*, hij doodt; *neu*, hij gaat heen, e. dgl. de *a* vóór de beginletter uitgevallen zijn.

handelen? Gaan wij te rade met het opstel van Manafe, dan zien wij dat ook deze drie soorten van werkwoorden onderscheidt: veranderlijke, onveranderlijke en dezulke die een hulpwoord vereischen. Die van de tweede soort geeft hij in stamvorm, de overige kenmerkt hij door een voorgevoegd *ta*, *t*. Het stelsel van den samensteller der woordenlijst komt in zooverre hiermede overeen, dat ook hij de onveranderlijke werkwoorden, d.i. dezulke die geen voornaamwoordelijken exponent aannemen, in stamvorm geeft, maar op welken grondslag zijne indeeling der twee overige categoriën, die bij Manafe beide *ta*, *t* vertoonen, berust, is niet recht duidelijk. Het schijnt dat zijne bedoeling geweest is alle veranderlijke intransitieven door *ta* aan te duiden.

Tot de eigenaardigheden van onzen schrijver — of van zijnen tongval — behoort het veelvuldig gebruik van *mp*, waar Pello en Fanggidaej *p* schrijven, bijv. *mpeda* voor *peda*; *kampa* voor *kapa*; ook soms *ngg* voor *g*, als in *nggasa*, *gans*, bij Pello *gansa*. In dit opzicht sluit hij zich aan bij de uitspraak van Manafe. Op zich zelf beschouwd zou deze eigenaardigheid ons niet het recht geven te besluiten dat 's mans tongval een andere is dan het Termanusch — men denke aan 't Javaansch — maar beschouwt men de zaak in verband met de opgaven van Manafe, dan komt men tot de gevolgtrekking dat èn Manafe èn de maker van de woordenlijst meer de uitspraak van Baä en Lôle, dan die van Termanu volgen. Intusschen is er geen scherpe grens. Manafe geeft vormen als *ai* en *ami*, *ei* en *emi* naast elkander, en in de woordenlijst worden *sampi* en *sapi* door elkaar gebruikt. Even inconsequent is onze schrijver in de onderscheiding van *ng* en *ngg*.

Om de bruikbaarheid der lijst te verhoogen, heb ik ettelijke woorden er aan toegevoegd, ontleend aan Pello, Fanggidaej en Manafe, met wier initialen men die toevoegsels gemerkt zal vinden.

NEDERLANDSCH-ROTTINEESCHE SAMENSPRAKEN.

Waar zijt ge gisteren avond geweest?

Ik ben te huis gebleven om mijne vischnetten te herstellen.

Gij hebt vergeten bij N. N. een bezoek te brengen.

Neen, ik heb dat niet vergeten en heb N. N. dan ook meegedeeld dat ik te huis moest blijven.

Is uw zontje nog altijd ziek?

Ja, de jongen heeft nog altijd koorts.

Gaat uw dochttertje naar school?

Ja, sedert Januari van dit jaar.

Gaat ge nu mede naar de pasar?

Ja, als ge wat op mij wilt wachten tot ik mijne netten en gereedschap geborgen heb.

Laat die zaken daar maar liggen, niemand komt toch daaraan.

Als ik die laat liggen, dan gaan de kinderen daarmede spelen en dan raken ze weg.

Haast u dan, want het is reeds negen uur.

Ik zal spoedig gered zijn.

Hebt ge geld bij u?

Niet veel, mijn vrouw is met den sleutel van mijn kast reeds vroeg uitgegaan.

Afika' lèodaèna ò mèmè bè?

Au kăda uma akahia au dālangga.

Ò mafandèlè henin mu titinò N. N.

Tā, au tā afandèlè henin, dè au fè leu lafada N. N. āé au mesti kăda uma.

Ana manè-ma bei namahēdi?

Hei, kakanaka bei namahēdi seku-seku.

Ana fèd-ma neu sōda sò?

Hei, nèmè bula Januari teuk ia,

Ò lèo pasaka mu beki ia bde?

Hei, tè nāu [bde na mahāni au dei, fò ela au apēda heni au dālangga ma au bua lōanggala dei.

Ela buas sila lèmè ndia, esa tā neu taò sala bde.

Makanenima ela sala lèmè ndia na kakanakāla hāi la sala fò lakaminak fò mompò sala.

Lai-lai fā dei, tè liu siò sò.

Au bāsa lai-lai ndia sò.

Ò muni doik bde?

Tā nōuka, saongga neni au alamalingga ngðena, dè ana lāo sò.

Goeden morgen, hebt ge goed geslapen?

Dank u, vrij wel.

Hebt ge reeds ontbeten?

Ja, maar het eten smaakt mij niet, ik ben wat onwel.

Laten wij dan een wandeling maken, dit zal u goed doen.

Ik wil wel, maar ik ben bang dat wij spoedig regen zullen krijgen

Als ge dat denkt, dan zullen wij onze wandeling tot heden namiddag uitstellen.

Ik geloof dat het beter is.

Wilt ge een kop koffie gebruiken?

Gaarne, maar geef mij eerst een glas drinkwater.

Komt ge morgen bij mij 't middagmaal gebruiken?

Gaarne, maar ik kan dan niet lang blijven, want ik krijg gasten; zij komen uit het gebergte.

Zijn ze ook bekenden van mij?

Ik geloof wel dat gij die menschen kent.

Dan zal ik u naar huis brengen, om uwe gasten te ontmoeten.

Fatāi malòlè, ò sunggu nò malòlè?

Malòlè neu ò, malòlè-ā bòe.

Ò mǔa minu sò?

Hei, tè au amēda nanāa ninuk tā malāda, au aongga hi hēdisa.

Mai teu kōkōk, fō ela mamēda aōmu malòlè.

Au nau bōe, tè au bi ita hampu ūda lai-lai.

Makanenima ò maè lèo ndia na ela nòsòkia dei fikò teu kōkok.

Au amēda malòlè lemak lèo ndia.

Ò nau minu kōfi mangkò esa?

Malòlè, tè fè makahuluk au òe nininuk glas esa dei.

Fōa mai (mpilak) ò mai mǔa minu lēdohanana nai au ia?

Malòlè, tè au tā bolih ala dōka, fuila lèo au umangga leu; lēmè lètèk lain mai.

Au hataholi nalelang sila?

Amēdakā ò malelak hataholi sila bōe.

Dei fō au onngo lèo uma teu, fō ela matonggò mò fui sila.

Ik hoor dat gij een paard gekocht hebt.

Ja, een merrie met een hengstveulen.

Hoeveel hebt gij voor die dieren betaald?

Zij kosten veertig gulden, maar de verkooper heeft mij toegestaan die som langzamerhand te betalen in djagong, gierst, uien en padie.

Au amanènè ò asa mala ndala esa sò.

Hei, ndala ina esa nò anana manè-anak.

Ò tifa bǎu bè nèu bana sila?

Belinala lupia' ha-hulu, tè manamasōka nau au tifa fāfā fè mpelak, bètèk, laisonā ma hādè.

Dan hebt ge voor de dieren niet te veel betaald.

Neen, dat meende ik ook.

Ik heb verleden week twee karbouwen gekocht, een mannetje en een wijfje, mooie jonge dieren, maar ik moest den prijs, zestig gulden, dadelijk betalen.

Waarom dat?

De eigenaar moest op den volgenden dag per stoomschip vertrekken.

Ik zal trachten om zooveel geld bij elkaar te krijgen, dat ik in dit jaar nog een hengst zal kunnen koopen.

Ik zal voor u een mooien hengst koopen, dan zullen wij een stoeterij oprichten en de veulens die geboren worden onder elkaar verdeelen.

Dat wil ik wel. Koop dan maar spoedig dien hengst.

Lèò ndia sò na, ò tã tifa nõuka neu bana sila.

Tã, amédaka lèò ndia.

Mamasò makahuluka au asa ala kampa dua, manè-anak esa ma ompu-anak esa, bana mulik mesan, tè au tifa belinala lupia' nè-hulu nò lai-laik.

Hu hata?

Maenaka misti lãò fõa mai kia sãè ofa-hãika.

Au sangga adudulu doik defu ndia, fõ ela teuk ia au asa ala ndala manè esa.

Au sangga fè ò ndala manè malòlè esa, fõ ita taò heheluk esa, bonggi ndala ana bãu bè na tabãè.

Au nau lèò ndia. Asa lailaik ndala manè ndia.

Wat zie ik, gaat gij een huis bouwen?

. Ja, want het oude staat op invallen.

Dat zal u weêr veel geld kosten en ge hebt reeds zooveel moeten uitgeven voor het huwelijk van uw zoon met de dochter van den goudsmid.

Dat is werkelijk zoo, maar ik heb zelf alle materialen voor dit huis verzameld, en de vader van mijn schoondochter zal mij rotang en atap geven.

Maè dò au ita hata ndia, ò taò uma esa?

Hei, uma uluka sangga tũu sò.

Ò mahani maheni doik nõuka bali, ma ò maheni nõuka sò bde neu ana-manè-ma sasaòna nò manataò lildà ana-feò-na.

Tëbè lèò ndia, tè au mesang ngau tati basa-basa di-ai-ala taò neu uma ia, tè au fètò feungga amana fè au uè ma sinik.

Ik zal u van tijd tot tijd komen helpen.

Doe dat, want ik vrees, alleen werkende, niet vóór 't vallen der regens gereed te zullen zijn.

Van waar hebt ge dat mooie hout en die groote bamboezen gehaald?

Het hout uit een bosch nabij A. en de bamboe van B.

Dan hebt gij toch veel voor transportkosten moeten uitgeven.

Neen, ik heb van de bamboe een vlot gemaakt en daarop de balken over zee naar hier vervoerd.

Au dei mai faling gò lǎi esa bðe.

Taò lèò ndia, tè au bi fò ela uda bei ta mai tè basan sò.

Tati mala āi malòlè ndia ma ò' matua sila lèmè bè?

Ai-a nèmè nula esa ta dōka nò A. ma ò' nèmè B.

Amēdaka ò maheni nò-uka neu lēa dò lūa sala-mai.

Tā, au hǎi ala ó'la dè lǎi ala lòa-anak esa, fua balokala leu lain de leni sala tungga tasi lai lèò ia māi.

Gaat ge op reis? ik zie dat ge uw prauw gereed maakt.

Ja, ik ga naar A. om mijn geiten, kippen en eenden te verkoopen.

Doe mij dan 't genoeg en neem van mij twee varkens mee.

Wat moet ik met die dieren doen?

Ik moet den Chinees T. te A. twaalf gulden betalen. Verkoop die varkens, betaal met het geld den Chinees en koop voor het overschietende een sarong, twee kapmessen (parangs) en een bijl voor mij.

Gaarne wil ik mij met uwe bestelling belasten.

Wie gaan met u mee?

Mijn oom, mijn neef en twee zonen van K.

Ò sangga lǎò? Maè dò au ita ò taò sadia ofama.

Hei, au lèò A. u, fò asèò biiaek, manu ma bèle ngala.

Hi bðena muni au bafing dua.

U taò hata ò bana sila?

Au misti tifa Sinasiu T. manai A. lupia' sanahulu dua. Masèò bafi sila, tifa doikala leu Sinasiu ma buluka doi lenak, asa muni fè au sidi esa, felas dua ma tatala esa.

Au hi taò tungga ò heheluma.

Sè la' lè ò?

Amangga, anangga ma K. ana mauè dua.

Neemt ge de zonen van K. mede? die jongens zijn zoo wild.

Zij zijn wel wat wild, maar goede zeelieden. Zij weten goed met het zeil om te gaan en kunnen het bij 't roeien lang uithouden,

Wanneer vertrekt ge?

Heden avond, als de landwind doorkomt.

Ik zal u heden namiddag die beide varkens brengen.

Goed, maar laat die dieren goed binden, anders springen zij mischien in zee.

Mò K. ana-manen sila bõe? kakanak sila bõbõden nala seli.

Sila mana bõdèkala bõe tẽbè, tè hataholi malelakala lai tasilai. Sila lalelak malòlòlè hõu uli ma ala sèfè lakatakāk lala dokā.

Fai hida ò lãd?

Lèd daek ia, makanenima ani daèhenaka nakandò.

Nòsok ia dei fò au uni bafi kaduak sila mai.

Malòlè, tè sãdi madenu hènggè lahèlè bana sila dua ala bøkè tasi dalè leu.

Jongens, houdt den schoot van 't zeil in de hand, want wij krijgen veel wind.

Ik heb den schoot in de hand, maar houdt het roer goed vast.

P., gij moet goed toezien, want de maan is door wolken verduisterd.

Ik zie een prauw rechts vooruit.

Houdt dan wat links af.

Wij zijn reeds nabij 't strand, er staat veel branding en in de rivier kunnen wij niet: het is laag water.

Dan moeten wij hier voor anker blijven liggen tot het water wast. Laat het anker vallen.

Ik ben nog bezig het zeil vast te binden.

Dan moet P. maar 't anker uitwerpen.

Ei, hòu lāla tali isikònala neu limamala, tò ita hampu ani matua.

Au hòu tali isikòka nai au limangga, sãdi hòu matalòlòlè ulia.

P., ò mètè matalòlòlè, tè makahatuka kōasa babā bulaka.

Au akanaè ofak esa, ndia ita ofana langgana.

Fè ofaka langgana kin fa.

Ita deka tò metia, ma lila lampena, tã bolih masuk lèd lè dalè teu: tasia mädak.

Lèd ndia sò na, tũu naka-a' neu nafu tèmè ia losa tasia lu mai. Tũu naka-a neu lèd.

Au bei hènggè la-a.

Lèd ndia na P. tũu naka-a neu.

Weet gij ook waar ik koperdraad en wit en blauw katoen kan koopen?

Bij den Chinees L., maar hij is duur, gij moet veel afdingen.

Waar woont L.?

In de pasarstraat hier vlak bij.

Wilt ge mij zijn huis aanwijzen? Ik ben hier niet bekend.

Ik zal u daarheen brengen.

Ik heb geiten, kippen en eenden in mijn prauw om die hier te verkoopen.

Hoeveel betaalt men hier voor een geit, een kip en een eend?

Voor een geit kunt ge gemakkelijk zes gulden bekomen. Een kip kost hier dertig cent en een eend vijf-en-zeventig cent.

Baba, ik moet twintig vadem koperdraad hebben en een stuk wit en een stuk blauw katoen.

Dit koperdraad kost vijftien cent per vadem, dit stuk wit katoen negen gulden en dit stuk mooi blauw katoen vijf gulden.

Ge vraagt te veel. Ik wil u voor alles elf gulden geven en zoo ge daarmee niet tevreden zijt, ga ik bij een ander mijne inkoopen doen.

Neen, ik kan u dat alles niet voor elf gulden geven. Ik zou te veel daarop verliezen; maar ik zal u alles laten voor veertien gulden.

Goed. Hier is vijftien gulden, geef mij dus een gulden terug.

Hier is alles bij elkaar ingepakt.

Ò dòdòna au asa hampu kafa ma tema fulak nò tema ngèok nai sè-a?

Nai Sinasiu L., tè hu belina nõ-uka, ò mahanika malòe nõuka.

L. lèò nai bè?

Dalak lèò pasaka neu nai mata ia.

Ò hi bòena matũdu au umana nai bè? au bei ta alelak hehelu nai ia.

Defi au ò' ò lèò èlè mu.

Au uni biiãek, manu ma bëbè nai au ofang lain fò sèò nai ia.

Nai ia biiãek esa, manu esa ma bëbè esa belina bãubè?

Biiãek esa hampu müdak lupia' nè. Manu esa belina sen teluhulu ma bëbè esa sen hitu-hulu lima.

Baba, au sangga asa kafa læa dua-hulu ma tema fulak langgak esa ma tema ngèok langga esa.

Kafa ia belina læa esa sen sanahulu lima, tema fulak langgak esa lupia' siò, tema ngèò malòlè langgak esa lupia' lima.

Ò mòkè belina nõuk nan nasala. Au hihingga tifa basa sala lupia' sanahulu esa, tè buluka ò ta hi lèò ndia, na au u asa nai hataholi hiak.

Tã, au ta fè basa sala fò beli kãda lupia' sanahulu esa ndia. Lèò ndia, na au lunggi nõuka: tè au bolih fè basa sala beli lupia' sanahulu ha.

Malòlè. Mala lupia' sanahulu lima iala, fè falik au lupia' esa.

Au mpoti basa sala sila ia sò.

Wissel mij dit guldenstuk in Tukul (seluk) lupia' ia neu doi
dubbeltjes. kasanahuluk.

Ik heb nu geen dubbeltjes, Sakarang ia au doi kasanahuluk
maar ik kan u helpen aan kwartjes. ta, tè au bolih tulung ò koal.

NEDERLANDSCH-ROTTINEESCHE WOORDENLIJST.

A.			
aalmoes	sũ-èneuk	aanklagen	kălak
aanbeeld (werk- tuig)	tutu ina	aanklager	manakălaka
aanbevelen	kio	aanmelden	-făda
aanbevelingsbrief	susula kikiok	aannemen	simpok
aanbidden	sònggò	aanraden	-făda fè
aanbieden	fè	aanraken	lăè
aandeel	babăek	aanslag	aăfik
aandenken, 3 ps. e.	nasanědak	aansporen	fufũdi
aandienen	lèd mata mai	aanspreken	-făda; kăi
aandrifft	nasak	aanstoken	dudunggu
aanduiden, 3 ps.	natũdu	aanstoker	manadudunggu
enk.		aantoonen, 3 ps.	natũdu
aandurven	tămpalani	enk.	
aangehuwd	săo-ana	aanval	sampu
aangeklaagde	nanakalăka	aanwijzen, 3 ps.	natũdu
aangenaam	malăda	enk.	
aangeven (z. aan- klagen)	kală (kălak); fè	aanwijzer	manamatũdu
aangever	manakălaka	aanzeggen	-făda
aangezicht	mătak	aanzienlijk	mamasũik; matua
aangrijpen	tai; hũu	aap	kũdè
aangrijper	manatai; manahũu	aardbeving	daè nanggenggo
aanhalen	lia; seik; hăi	aardbodem	{ daè-henak
aanhang	nũnũn	aarde	
aanhooren	nènène	aardewerk	loka-ulek
aanhouden	hũu; tătă	aars	pěli (P)
aanklaagster	manakălaka	achterblijven	ela; lăo ela
aanklacht (zijn, haar)	kălana	achterdocht	nènèok
		achterhouden	pèpèko
		achterlaten	ela; lăo ela
		achtervolgen	tungga; usi, 1 ps.
			enk.
		adem	hahăek

ademhaling	hahāèna	als (indien)	makanaenima
afblijven (van iets) 3 ps. enk.	nèmek; nahani	altijd, altoos	seku-seku
afbraak	òfè	alvorens	basi bali
afbranden	putu; kǎde	ambacht	tatāo-nònōik
afbreken	tepa; fanggi; bǎe; ketu; lǎdi; òfè	ambt	tatāos
afdak	lak, lǎlak	ambtenaar	manahōu tatāos
afdingen	lòe belin	andermaal	lǎi esa; nasalua
afgezonderd	nanatǎdak	angst	bībik
afgrond	felak	anker	naka
afkeer	ta-hī	antwoord	nǎtak; naselu-na
afkomst	bobonggik	antwoorden, 3 ps. enk.	nǎta; naselu
afloop	tètè-èna	arbeid	tatāo-nònōik
afmaken	tao-basa; tao-heni; tati; -isa	arbeidsloon	ngadi
afraden	kǎi; kena	arm (adj.)	hatatāk; madò-dòlek
afsluiting	kekenak	asthma	hāè susū
afstammeling	dadǎdik; bobonggik	avond	lěodaek
afstand (de)	dōna	azijn	dosa
afwenden	hilu; hèò		B.
afwezen, afwezig	tā-kāna	baadje	bǎdu
afwijzen	simpek	baard	ngòlòmik
afzender	manahaitua	baden (zich)	diu (P)
afzetten	hǎi; sōu heni; nakona; èsè	bak	mamanak
afzetter	manahǎi; manasōu	bakken	sesena; hotu
akelig	manggalāuk	balk	balok
akeligheid (de)	manggalāuka	bamboe	ò'
al (reeds)	sò	bang	bi
alle, alles	basa-basa	bank	banggu
aldaar	nai nā	banneling	nanafuak
algemeen	nakabuak	bed	mamana susungguk
alhier	nai ia	bedekken	mpoti; mpalu
alleen	mesa (kāna)	bedelaar	mangganānālok
allemaal	basa-basa	bederven	-kalutu
allengs	kòè; fǎfa	bediende	uma-isi
allerlei	matamatak	bedienen	-kalalāuk; pakè
alle, alles	basa-basa	bedriegen	pèpèkò

bedrieger	manapèpèkok	beschadigen	-kalutu
beëedigen	sò'	beschermen	-samāo; -fadūle
beek	lè-anak	beschimpen	-kamuti; aāli
beeld	buneka	beschonken	mafuk
been (lichaamsd.)	eik	besmettelijk	madāik
been (beenderen)	duik	betalen	tifa
beest	bāna	betel (siri)	dāè-dok
beginnen	mulai	bevallen (baren)	bonggi
begraven	tatoi	bevelen	paleta
beitel	mpǎak	beven	dèlè
bekende	nalelang	bevolking	nusa-isik
bekendmaken	-fāda	bewaken	-nea
bekruipen	loi	bewaren	mpěda
beladen	fua; henuk	bezem	sasapuk
belangrijk	inahūk	bezetene	nitu-tāok
beleedigen, belasten	-kamuti; aāli	bezitten	-ena; P: nu
beleediger	manakamuti; manaaāli	bezoek	titono
beloonen	sčba	bidden	hule
beloven	helu	bij (insect)	fani
beminnen	suè	bijl	taka
benadeelen	tāo nahenik	bijna	ela fāka
bende	lea	bijten	kā
benoemen	sōu	binden	paü (P)
beploegen	-kahuhūk	blad	dōk (d. i. dāk)
beraadslagen	kokolak	blaffen, 3 ps. enk.	nahou
berechten	fali	blank	fulak
bereiden	tāo	blauw	ngeok; mamăuk
bereiken, 3 ps. enk.	nalak (P)	blazen	foē
berg	lètek	blijven	-hani
bergplaats	mamana mpèmpědak	bliksem	ndelas
bericht	dedčak	blind	mpòkek
berijden	sǎè	blinde (de)	mpòkèka
berijder	manasǎè	bloed	dāk
beroep (zijn, haar)	tatāo (-na)	bloeden, 3 ps. enk.	nadā
berouw	fali dale	bloem	bunga
beschaamd	māè	boek (geschrift)	susulak
		boezem	sūuk
		bok	bīi-aè manè
		bondgenoot	nōnōk (nōnōn)

boodschappen	-fāda
boom	huk
boot	ofak
bord	pinggak
borst	tanakoak
bosch	nula (P. F.)
bot (heen)	duik
bouwen	tāo
boven	nai lain
braadpan	tasu; ule-besi
braakmiddel	akidō mumutak
braden	sesena
braken	muta
brand	hāināk
branden	hotu; kǎde; mpila
brandhout	āi nanāk
breed	loak
broeder	kāa
broek	lòmpe
brug	lèlètè
bruid	ina manasāo
bruidkoopschat	belis
bruiloft (bruid- feest)	leta sasāok
bruin	mpilas
bukken	-katèlè
buiten	nai deak
bultzak	nèněik (P)
buren	kokolak tò uma- kotāik
bus	mamānak
buskruid	mōdo sisilo

C.

cent	sen
cunnus	tila (P)

D.

daar (bijw.)	nai nā
daar (voegw.)	hu
dadap-boom	dēlas (P)
dadelijk	lai-laik
daden	tātāo nonōin
dag	fāik
dagelijks	basa fāik
daglooner	manesimpo ngadi
dak (van 't huis)	uma balu-na
dal	bāfak
dalen	kona
damp	masuk
dans	foti; longgè
darm	tei-atek
deken	lāfa
dewijl	hu
deze, dit	ia
denken	fandèlè
die, dat	ndia; na
djagong	mpelak
dobbelen	tāo tōk
dochter	ana fēok
doek	temak
doel	aafin
doen	tāo
dol	kamulus
dolk	kalis
dom	ngoāk
donder	manggūuk
dood	matè
doode (een)	mamates.
dooden	-isa
doof	mpakek
doos	mamanak; kōò- anak
doren	ngauk
dorst	mamāda

draad kafa; äba-dò; kaek
 draagbaar loa-ana mamates
 draaien ule
 dragen lüa
 drank nininuk
 draven kua
 drek teik
 drenkeling manabòlok
 drinken inu
 droog mädak
 droom meis (P)
 droomen mei (P)
 du, 2 ps. enk. ò
 dubbeltje kasanahuluk
 duif mbalāka; lunda
 duim küu-inak
 duivel nitu
 dwingen -kaseti

E.

ebbe (de zee ebt) tasia mädak
 echtelieden masāok; sāo-ana
 echtgenoot sāok
 enige z. sommige
 eed sò'
 eend bëbè
 eenig kisak
 eerlijk ndos
 eerst, eertijds hulu (P)
 ei tòlò
 eigenaar (de) maenaka
 eigendom enan
 einde natě-èna; tètè-èna
 elk esaka
 en ma
 enkel (van den voet) ei-tinggak
 erf uma-södak
 erfgenaam manāa pusaka
 eten aā

etter nānak
 eventjes (eens) fā (P)

F.

fakkelt mpèlè
 feest feta
 flesch ròles (P)
 fluit kinuk
 fout sala

G.

gaan lāo
 gaar tāsak
 gaarne willen hi
 gal hěduk
 galoppeeren kua
 gans nggasa
 gapen mamā
 garen äba-dò
 gast fui
 gastvrijheid madālek
 gat bòlok
 gebed sosonggok; hu-
 hulek
 gebeente duik
 gebeuren dādi
 gebeurtenis manadādik
 gebied paleta
 geboren bonggi
 gebraad nanasesenak
 gebrek totōa-tata-āk
 gebrekkelijk manadādi tak
 gebruik pakè; hāda
 gedachte dudūak
 gedachteloos aāfi tak; dudūa
 tak
 gedachtenis nafandèndèlek
 gedenken -sančda
 gedrag hāda
 geduld ndolu

geel	momödok	gevaar	silaka
geen(ontkenning)	tā	gevaarlijk	mangalauk
geeselen	fempa; liu	gevangene	nanahukuk
geest (geestver- schijning)	nitu	gevangenis	uma kekenak
geeuwen	mamā	gevangen nemen	höu tāla
geheim	nafunik	gevecht	nafempa natātik
geheugen	aāfi	geven	fè
gehoor	diidok	gevest	aik
gehoorzaam	manamamahèlek	geweer	sisilo
geit	bēi-aek; bii-hik (P)	geweld	nakasetik
gek	kamuluk	gewicht	tatāik
geld	doik	gewoonte	natètèmek
gelijkelijk	lèo esak; nònòok	gezag	paleta
gelijkmaken (hem haar, het)	tāon lèo esak	gezag	sosödak
gelofte	heheluk	gezant	eilāko
gelooven	-mahèlè	gezwel	mpāes
geluid	lik; hālak	gids	manalēa dālak
geluk	uanalek	gierst	bètek
gelukken	dādi	gif	mōdo mamates
gelukwensch	salāmak	gij, mv.	ci; emi (F)
genade	āpong	gijzelaar	manalonak
geneesheer (dok- ter)	dòtè	gindsche	ele (F)
geneesmiddel	mòdò āi-dok	glad	matetuk
genezen	mpuli; hāi; heni	glans	hāna; nahā
gerecht (om te eten)	nanāak	glas	gelas
gerucht	dèdēa; ani	God	Lamatua lain
geschenk	pāla-sè	godsdienst	namahèhèlek; anggama
geschrei	èèkik	goed	malòlè
geschut	mpompoka	golf	li (P)
gesp	nggoek	gordel	kalike
gespied	maūak	gordijn	mpampāla
getrouw	manahèok	goud	lilo mpilas
getrouwheid	hèhèok	graf	lates
getuige	} sakāsi	gras	nāu
getuigenis		groen	mòmōdo
		groenten	āi-dò
		grof	selak
		grond (bodem)	dāè
		grond (oorzaak)	hu

groot	matua; kaděšě; ināhuk	heen (gaan) 3 ps. neu (P. M.) enk.	
grootmoeder	bei (P)	heer	lamatuak
grootvader	bāi	heerendienst	bela nusak
grot	luak	heerschen	paleta
gruwelijk	manggalauk	heerscher	manapaleta
gul	malòlè; ndos	heesch	hala makasèlek
gulden	lupia'	heilige	lāok
gulzig	maðlok	heilige plaats	mamana lāok
gulzigaard (de)	maðlòka	hek	osi-bafak
gunst	susuek	hekserij	tatāo nasafali matak
	H.	held	mpalāni
		heldendaad	lāni
haai	iu	helder	manggalědok; neuk
haak	kakāik	helft	seli
haan	manu laluk	hemel	lalai
haar, v. 't hoofd enz.	buluk	hengst	ndala manè
hagedis	tèkè	herinneren (zich)	-fandèlè
hagel	dadu	hert	nusa
hakken	tāti; löð	herwaarts	lèo ia mai
hakmes	felas	hiel	ei-tinggak
hals	boto-lik.	hier	nai ia
hamer	tutuk	hij, zij, het	ndia
hand	limak	hijgen	hāè kisak
handel	dadanggak	hikken	mesukudu
handelaar	manadangga	hoed	silangga
hanespoor	nggaik	hoef	fanggak
haneveer	manu-bulu	hoer	ina manggalauk
hangen	lòlōe; lona	hoesten	bōð
hard	matea; nempek	hoeveel	hīda
hart	atek; dalek	hok	longga
hartstocht	dalè-hi	hol	kabòlok
hazenlip	bifi soik	hond	busa
hebben	-ena	honger	lās
hebzucht	dalè hihī; dātua	honig	fani-ðe
heden	faik ia	honigraat	fani-mpopolak
heden avond	lèo-daèk ia	hoofd	langgak
heden morgen	fafai-anak ia	hoog	madema; manalu
		hoop (verwacht.)	namahenak

hoop (stapel)	unuk
hooren	-manènè
hoorn	susulak
hopen	mahena
hout	āi
huid	louk
huilen	ki; ngasi
huis	uma
hulp	fafalik
huwelijk	saoana (?)
huwelijksfeest	feta sasaok
huwen	sāo

I.

ieder	esaka
iemand	hataholi esa
iets	hata
ijver	manggatek
ijverig	"
ijverzucht	hi manggatè
ijzer	besi
ik	au
in	nai dalè
indien	makanenima
ingaan	lèo dalek tèn
ingang	lelesu
inkt	tauk
ivoor	nggadi, ngadi

J.

ja	hei
jagen	sompu, sumpu
jager	manasumpu
jenever	ala fulak
jeugdig	kanaanak
jeuken	makètè
jong	kanaanak
jonge dochter	ana fēo mulik

jongen	tāè anak
juist (waar)	tētū (P)

K.

kaal	mpolik
kaap	tāduk
kaars	lilik
kaart (van een daè-matak; kar land)	
kaarten (spelen)	-kaminak susulak
kakkerlak	hihingi (P)
kalebass	bonggo
kalf	sapi-ana
kalk	hād
kam	sauk
kameraad	tia[k] (P)
kamp (leger-plaats)	ofu
kamper	matatik
kan (subst.)	kan; kas
kanker	hēdi dalek
kanon	mpompoka
kant (zijde)	bifik; tataik
kantoor	kanto
kar	kaleta
karbouw	kampa
kast	alamali
kat	mèo
katjang	fufuè (P)
katoen	abas
kauwen	ale
keel	nggala botek
kennen	lelak (F)
kerk	nggalei
kern (pit)	dēek
ketel	kètè
ketting	namosina
keuken	dapu
kieken (kuiken)	manu-ana

lasteren	manamakamuti	maagd	ana fëo-anak
lastig	dale sosötak	maagdom	teina(n)
leder	lo-uk	maaltijd	fai nãa ninuk
leeftijd	teu faik	maan	} bulak
leelijk	manggalāuk	maand	
leenen	tona	maar	tè
legger	manatāok	maat	susūdik
lemmet	tetelu	macht	bala kãi
leunen	salãi	mager	ngöak; ngofalouk
leven	söda	mak	kamãus
lever	atek	maken	tao
lezen	les	maker	manatao
lichaam	āok	malsch	bangganãuk
licht (helder)	manggalëdok	mama	ina
licht (niet zwaar)	dãuk	man	touk
lichtje (lampje)	banuk (P)	mand	sindu; lepeneu
lief	malòlè	mank	doka eik
liggen, 3 ps. enk.	nanggatuk	manneljes (dier)	manè
lijder	manadoi dðsok	markt	mamana nasëok
lijf	āok	mast	lã-ãi
lijk	mpompolak; ma- mates	mat	nenëik
lijm	didita	matig	mandãk
limoen	delò (P.)	matje	nëak (P)
linksch	kik	matras	nenëi koli
lip	bifidōk	medelijden hebbensuè (P)	
long	bã (P)	meel	dèlè sopuk
lood	ènggè	meening	aãfi
los	dasi musu	meer (comp.)	lenak
lotgenoot	bua āo uanalek	meer (subst.)	dand (P)
lucht	ani	meestal	lai nõuk
lucifer	dedeu hãi	meester	mèsè(n)
lui	mpelatua	meesteres	mèsè inak
luiaard	hataholi mpelatua	meid (dienst- maagd)	manakõo
luis	utu	mes	dòpè (P)
		met	ð (verv. als wkw.)
		militair	manea
		milt	nggangaè
		min (vr.)	ina nasusun
		minachten	nanahinggak

M

maag (lichaams-
deel) tei-mpöok

minder (niet genoeg)	ta dāi	nabij	nai mata
mindere (een)	manggalāu(n)	nabuur	uma kotāik
minnaar	susūè	nacht	lèodāek
misbruik	tao lenak	nagel (der vingers)	lima-fanggak
misdaad	tatao masālak	nalatenschap	bua bāi
mishandelen	èsè lumuk	namiddag	lèdo nðsok
miskraam	kalaheni	nat	makadöek
misleiden	kekēdi ködek	neef	anak
mislukken	ta dādi	nest	ndunuk
mismaakt	kilu kasalak	neus	idu-aik ; P : pana
misselijk	masaleleuk	nicht	anak
mist	makamamasuk	niemand	ta-esa bòe
modder	tānè	nier	boa dëek
moed	mpalani	niet	tā
moeras	mpuk	" (vetatief)	bðð, bðsò (P)
moeten (werken)	tao tao-adei	nieuw	beuk
moeten (volstrekt)	misti (Jav.)	nieuwjaar	teu beuk
mogelijk	bðlè, bolih (Mal.)	nieuwjaarsdag	fāi teu beuk
mond	bafak	nijd	mpeda dalek
monster(gedrocht)	melu mpalani	nijdig	nampeda dalek
mooi;	malðlè	nimmer	tā makandondōk
moorden	-isa	nok	mpunik ; P : uma- punik
moordenaar	manisak	nommer	hihinggak
morgen avond	mpilak lèodāè	nood	totōak
" middag	" lèlèdo-na	uord	ki
" ochtend	" fafāi-na	nu	besak ia
motregen	ūda lilitik	nuttig	masosoak
mug	ninik		
muis	lafō		0.
munt (geld)	doik	oever	tataik ; sūu
muur	tembok	oester	titiak (P)
muziek	mèko lābu	offer	sðsonggok ; ta- tangguk
	N.	olie	mina
naaien	seu	olifant	nggadi
naakt	makaholak	olifantstand	nggadi-nolik
naald	ndandāuk	omdammen	tāo dendè
naam	nādè	omdat	hu

ondoen, 3 ps. enk.	nalüè	onvruchtbaar	buna bua tāk
omgaan (met iemand)	tatiak	onzijdig	südia tāo
omgooien	mpoa heni	onzindelijk	manggenggè ok
omhakken	lōo; tati; hungga	oog	mata
onkopen	kōo bafak	oogenblik	hatè matak
omslaan (van een vaartuig)	tōnd	oogenblik (op dit)	sakarang (Mal.) ia
omvademen	} holu (P)	ooglid	mata-louk
omvatten		oogst	kokoluk; keketuk
omweg	na-eò	oogsten	kolu; ketu
onbeleefd	hāda tak; sesesu tak	oom	ama
onbepaald	ta bubuluk	oor	diidok
ondank	ta malela hādak	oorhanger	lōdè diidok
ondankbaar	ta manamalela hādak	oorlog	musuh
onder	nai daè	oorlogsvaan	dèdèo musuh
onderbuik	tei daek	oorlogsveld	daè musuh
onderdaan	manggalau(n)	oorsprong	nètè hun
onderdrukken	nèè; èsè lumu	oorzaak	hu
onderricht	nanolik	oost	dulu
onderscheiden	kōfēe	opdat	fō (P.)
ondervinden	-mēda	openbaar	loaloan
ondeugd (een)	manabōdek	opgewonden	nasan nakaseti
ongaar	mātak	opium	mādak
ongeluk	tōtōak	opletten, oppassen	nēa (P.)
onkruid	ta nanāhik	orkaan	kutus
onkuisch	makètè mèok	os	sapi manè
onlangs	faina	oud	lasik
onlusten	husonak	ouderdom (jaren)	teu
onnoozel	manalilik	overal	ndule mamaek aiain
ontloopen	lāi	overeenstemmen	halak esa
ontmoeten	tonggò; sosolu	overstroming	fā (P.)
ontmoeting	natonggok	overtuigen	fāda ndandā
ontslag	hahāik	overwinnen	senggi
ontsluiten	mpoi	overwinnaar	manasenggi
ontwifelbaar	tēbè		P.
onverwachts	kaiboik	paal	di
onverwijld	lai-lai	paard	ndala
		paardenolie	ndala-mina

paarl	kima dëek	plukken	seu ; ketu ; senggi
paarlemoer	kima louk	poeder	sopuk
paars	mamasuk	poep	teis
pad (weg)	dalak ; ènok	pokken	fanggok
pak	mpotik	pompelmoes	munè
paling	tuna	poort	lelesu
palm (v. de hand)	lima-dalek	poot	eik
pand	mpeda tatā'n	pop	buneka
papegaai	nggia	pot	mamanak
paradijs	mbate falu ; tada sio	prauw	ofak
pastoor	panita	predikant	panita
patroon	bosa	prent	susula buneka
pees	uakakaluk	prikken	falak
pellèn	fiua	privaat (kakhuis)	uma teteik
pen	pena	proeven	sōba
pens	tei mpōo'n	puist	bisu mpāes
peper	lada ; kulus	punt (spits)	mpēdak
peuluw	kailunu (P.)	put	òe-dolu
pijl	koko-uk	putten	dolu
pijn	hēdis		
pijnigen	tāo nahedin		R.
pik (pek)	dama nggèok	ram	bīi manè
pink	lima-kūu anak	de rand er van	tatai-na ; sūu-na
pis	mōes	ras (subst.)	dadādik
pisang	huni (P.)	rasp	tutulak
pistool	pistolik	rat (rot)	lafō
pit (kern)	dëek	rauw	mamatak ; nulak
pit (v. e. lamp)	tetelu	ravijn	felak
plagen	bōdè	rechts	konak
plan	aāfik	rechtvaardig	ndos
plank	papak , pampak	reeds	sò
plant	nanasèlek	reiger	dano-òe ; P: dāndè
plas	dano	reizen	lāo
pleegbroeder	tolandò nakaboin	rekenen	hingga
pleegdochter	feto "	reu	busa manè
pleegkind	ana "	reus	mpalani inakuk
pleegzoon	ana manè "	rib	kai usuk
plein	sodak	riem (roei-)	sèfè ; tuku
pluim	koak	riet	āi-ana

rif	unuk	satijn	lusi lelei
rijden	sǎè	saus	ðek
rijgen	nātō	scalpeeren	tètè langgas
rijk	mamasüik	schaaf	totoluk
rijkdom	süi	schaal	susüdik
rijp	latuk	schaap	bii lombo
rijpaard	ndala sasǎek	schaar	ngungutek
rijst	hǎdè	schade	nahenik
rijtuig	kaleta; nggili	schaduw	sǎok; mafok
ring	ndeli	schaken, 3 ^e pers.	nalai neni
rivier	le (P.)	enk.	
roede (penis)	uti (P.)	schaker	manamalai neni
roeispaan	sèfè; tuku	schedel	langga-duik
roer	uli	schede	mānak
roest	besi-lulutuk	scheef	pèkok
roet	uma-otak	scheel	sòkò linok; soko
rond	bobongkok		lidok
rood	mpilas	scheiden	bǎè āon
roofvogel	tètēma (P.)	schelm	maleuk
rook	masuk	schelp	nggongò-ek
rooken (tabak)	musi	schermen, 3 ^e ps.	lakaminak tanek
rooven	-moa	meerv.	
roosten	tunu (P.)	scherpen	fola, fofola
rot (adj.)	mpuluk	scheuren	si
rots	unuk; mpiak	schieten	silo
rug	dea	schijndood	saplǎð
ruggegraat	dea-ina-duik.	schild	salabako
ruilen	tuka; seluk	schildpad	kea (P.)
rund	sapi, sampi	schimmel (uitslag)	nanggaganu
rups	ulè mandunuk	schimmel (paard)	mamasak; āð-biik
rusten	hahāè	schoen, schoeisel	sapatu; P: tābu eis
ruw	selak	schotel	pinggak
		schreeuwen	dola (P.); di (P.).
		schubbe	unek, unè
		schurft	nūa
		schurk	hataholi mangga-
sabel	tafa		lauk
sago	putak	sedert	èmè (vervoegd als
samen	nakabubua'n		werkw.)
sap	ðè (P)	sieraad	sosomāk
satan	nitu		

S.

sigaar	lòkò	spoor (voetstap- pen)	lèlek
sik (kinbaard)	nggolomik	springen	-kaboku; la
slaaf	ata	springvloed	tasi-lu
slaan	fempa; liu	sprinkhaan	lamak
slaap	susungguk	sproet	diok
slachten	tutj; dödo; hala; palu; mpau	spuwen	müdi
slang	ulek	staal	bāi
slapen	sunggu	staan	-padei (M)
sleutel (vgl. slot)	ngðek, nggðek	stad (negerij)	nusak
slijk	tanè (P.)	stam (v. e. boom)	huk
slijpen	fola	star, ster	nduk
slijpsteen	sāk	steel, stengel	bebak
slim	lèlèlok	steen	batu
slinger	tali-döo	steil	madeik
slingeren	leleuk	stelen (rooven)	-manako
sloep	tutüdak	stier	sapi manè
slot (van een deur, enz.)	nggðek, ngðek	stijf	bala kāi
smart	hēdis	stikken	samèlè; seu
smelten	nèè	stil	nènè
smid	tuka besi	stoel	kandela
snor (knevel)	nggòldmik	stof (enz.)	daè sompuk
snuit	nggongðlok	stok	tètèe
soldaat	solodadu	stomme (een)	nggoa muluk
sommige — andere	luma — luma	stomp	mpāk
somtjids	lāi esa-esa	stoomschip	ofa hāik
spade	tatatis	storm	sanggu; luli
spar	dodoik (P.)	strand	tasi-tataik
specerij	bòmeni āi-louk	streep	duduik
spek	minak	strijden	-hu; -lena
speld	faneti	strik	hihiak
spelen	-kaminak	strot	nggala-botek
spier	mpa isi liaisonak	struikelen	-katunu
spijs	nanāk	suiker	tua
spin	bolāu	suikerriet	tēfu (P)
spinnen	lòlò		T.
spion	manamalok	taal	dedēak
spook	nitu	tabak	mōdo

tabaksdoos	kōo-ana mōdo	twijfelen	lilīk
tafel	mei	twist	nahuk; nalenak
tak	ndanak	twisten	-hū
tam	kāmaus		
tand	nisik		U.
tasch	tona		
teef	busa ina.	ui	laisona
teen	halak; lik	uier	sūn-ðe
teer	dama	uil	kokōdok
tegenkomen	-tonggo; -neta	uitlachen	hika
tegenstand	musuh	uitkeeren	fè heni
tellen	hingga	uitloven	helu fò fè
temmen	kamamau	uitnoodigen	tòkè; hulè
tering	nanatak	uitroeien	-kalutu
terug	fali	urine	mōes
terugkomen	fali mai	uur	lèdo-eik
thee	tè		
tijd	lèlek; faik		V.
tikken	delu		
tillen	sōu	vadem	lāa
tin	engge fulak	vader	ama
toespijs	uta āiddò	val	tutūda(n)
toeval	nanakaboik	vallen	tuda
tol (speeltuig)	pòpòdek	vagebond	hataholi mangga- lauk
tolk	dulubasa	van — af	èmè (als werkw. vervoegd)
ton	dèsè	varken	bafi
tong	māk	vat	dèsè
toom (v. e. paard)	lapa	vechten	-hū
toon (klank)	halak; lik	veder	buluk
toorn	nasak	veel	bāuk (P. F.)
toovenaar	lāda; malelak	vegen	sapu
toovenaarster	ina lāda	veger	manasapu
tor	bumpu	veilig	malðlè
touw	tali	vel	dōk; louk
traan	lu-ðè	veld (akker)	hādè ðe; mok
trap	čdak	ver	dō
trekken	lēa	verblijfplaats	mamana leleok
trom	lābu	verdeelen	bāe; bati
trouw	hèhèok		
tuin	osi		

verdenken	něò	visch	iak
vergaan	bòlò; teua	vischnet	dela; mpuak
vergelden	balas	visschen	dolu; dala
vergeven	hampu holu-eik	viſſcher	manadolu; mana-
vergift	mōdo mamates		dala
vergoeden	nggati	vlag	dèdèò
verhaal	tutuik	vlam	mpila
verhalen	tui	vleesch	mpā
verhemelte	tāna-lāi (P)	vliegen	la (P)
verhuizen	lali	voeden	kaboi; hani
verkoopen	seò (P. F.)	voederen	hani (P)
vermogend	mamasuik; maka-	voedster	manamakaboi
	betek	voet	eik
verraden	mpōa	vogel	mpuik
verrader	manampōa	vol	henuk
verruilen	seluk	volk	hataholi
verslaan	senggi	vork	fòlok (P)
versperren	dedea	vracht	fufuak
verstaan	lelak	vroedvrouw	manamakabobo-
vertalen	sāli		nggik
vertellen	tui	vrouw	inak
vervloeken	sò	vrucht	boak
vervolgen	lāo hutak; tungga	vuist	nafanggumuk
verzorgen	-kaboi	vuur	hāi
verzamelen	-kabubua	vuurslag	dedeu hāi
verzoenen	mòlè	vuurvlieg	mola (P)
vesting	kota		
vet	minak; maāò		W.
veulen	ndala-ana	waaien	nggengefu; fufū
vijand	musuh	waaierpalm	tuak
vijl	fei	waar (adj.)	tètèek (P)
villen	ali	waar (subst.)	buas (P)
vinger	lima-kuuk	waarde	beli
vlek	mangגעòk	waarheid	tètèbes
vlerk	lidak	waarom	hu hata
vlieg	mpena	wacht (de)	naneaka
vlijtig	manggatek	wachten	hani (P)
vlinder	babāo, (P) bōbau	wagen (subst.)	kaleta
vloek	nasèok	" (wkw.)	-mpedak
vloo	tekemelak		

walm	masuk	wiek (v. e. lamp)	tetelu
wang	nasuk	wierook	bò-menik
wantrouwen	tā-namahèlè	wij	ita (<i>incl.</i>); ai, ami, (<i>excl.</i>)
wapen	tanek	wijd	loak
warmen	-manelu; -hāna	wijfe	ina
warmte	hanas	wijken	singgo; hèo
was	lilik	wijs (adj.)	malelak
wasschen	safè	wijzen	tūdu
wat	hata	wilde (een)	kalafuis
water	ðè	willen (voorne- mens zijn)	nāu (sangga)
wateren (pissen)	mòe	wind	ani
waterval	ðe-tetèek	winnen, 3 ps. enk.	nala
wedden	-mpedak	winst	nanalak
weddingschap	nampedak	wit	fulak
weduwe	ina falu	wolk	kōas
week (adj.)	bangganāuk	wond	bisu; hinak
weenen	ki; dola; bolu	wonen	lèð
weerlicht	ndelas	woord	dëek
wees	ana māk	worgen	kīdu
weg	dalak; ènok	worm	sikalatik
wegen	tāi	wortel	okak
weggaan, 3 ps. enk.	neu (P. M.)	wraak (zijn, enz.)	babāla-na
weide	mōk	wraakgierig	dale hēdi
weigeren	timpa	wrat	ila
weinig	baiānak	wreed	mamelu
wekken	fafāe	wreken	balas
wellust	dale hihi	wrijven	lòsè
wenden	-salè	wurgen	kīdu
wenkbrauw	mata-bulu (P)		
wensch	namahenak		
wereld	daè-henak; daè bafok		
werken	tāo		
werpen	nggali	zaad	bini; ngges
werplans	tè	zaag	hòhòlok
west	muli	zaaien	ngali
wet	nada paleta	zacht	bangganāuk
weten	lelak (F)	zadel	sela
wie	sè	zak	tona

Z.

zalf	mina āi-dōk	zon	lēdo
zand	sòlòkaek	zonde	salak
zee	tasi	zonlicht	lēdo-eik
zeef	aakak	zool	ei-dalek
zeeman	hataholi ofa-laik	zoom	suk; bifik
zeep	sābu	zoon	ana manè
zeer (bijw. van graad)	hik; nasala	zorgen	faduli
zeggen	-fāda	zout	masik
zeil	la	zuchten	kaāu
zeilen	lāo	zuid	kona
zenden	hai-tua	zuigen	musi
ziekte	hēdis	zuiver	neuk; ndos; lāok
ziek zijn	-mahēdi	zullen (als hpw. mahani; sangga (M) Fut.)	
zien	ita	zuster	fēto
zij, 3 ps. enkv.	ndia	zuur	makeis
" , 3 ps. mv.	silā	zwaar	belak
zijde (kant)	bifik, tatāik	zwaard	tafa
zijde (stof)	suta	zwak	bekundòlè
zilver	lilo fulak	zwaluw	lalāo
zingen	sōda; -kāmè	zwam	dudu
zink	besi kosi	zwart	nggèok
zinken	tena	zwavel	manila
zitten	-nggatuk	zweep	āi liliuk
zoeken	sangga	zweer	mpāes
zoen	īiduk	zweeten	mpusè
zoenen	idu	zwemmen	anè; P: angè
zoet	makēk	zweren	sò'
zog	sūu-ðe	zwerfen	nddòlò
zolder	uma-hunuk	zwijgen	uènè

T E L W O O R D E N .

1 esa	6 ne
2 dua	7 hitu
3 telu	8 falu
4 ha	9 sið
5 lima	10 sanahulu

11 sanahulu esa	60 ne hulu
12 " dua	70 hitu "
13 " telu	80 falu "
14 " ha	90 siò "
15 " lima	100 natun esa
16 " ne	200 " dua
17 " hitu	1000 lifun esa
18 " falu	2000 " dua
19 " siò	10.000 kefin esa
20 dua hulu	100.000 kafin esa
30 telu "	200.000 " dua
40 ha "	1 millioen kifun esa
50 lima "	